



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim**

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii  
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae  
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

**Quintilianus, Marcus Fabius**

**Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665**

IV. Mathematicus. Pro filio contra patrem.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-12889**

DECLAMATIO IV.  
MATHEMATICUS.

## ARGUMENTUM.

*Vir fortis optet præmium quod volet. Qui causas voluntariæ mortis in Senatu non reddiderit, insepultus abjiciatur. Quidam de partu uxoris Mathematicum consuluit. Is respondit virum fortem futurum qui nasceretur, deinde parricidam. Cum adolevisset qui erat natus, bello patriæ fortiter fecit. Reddit causas voluntariæ mortis. Pater contradicit.*

## PRO FILIO CONTRA PATREM.

**P**OSITUS, P. C. in ea conditione tristiſſimæ sortis, ut nec morte dignus ſim, niſi me parricidam putetis: nec præmio, niſi innocentem: adeoque ludibriis miſeræ diverſitatis vel neceſſitatis implicitus, ut impetrandum à vobis habeam odii mei favorem: quæſo præter omnia, quæ ante hoc tempus circa nos ordo prædictæ veritatis explicuit, attuliſſe me credatis urgentium malorum probationem. De parricidio venit, quod occidere me poſſum: de fato, quod mihi non licet mori. Non ſolus Mathematicus ſeculo temporibusque prædixit has manus, ſed & ego me parridium credo facturum: plus quam reſponſum, quam ſacræ artis præſagium, triſte eſt quod mihi ſic minatur animus meus. Non habeo inſœlix, in cogitationibus meis, unde non timeam, & facinus, quod ſibi pro me pietas patris, quodque ſingulorum innocentia rogat, ſentio, patior, agnoſco. Ne quis me tamen laborare putet miſeræ perſuaſionis errore, accipite cur non poſſim dubitare de fato, Parridium credit qui facturum eſt: non timet, qui periturus eſt. Ante omnia igitur à gravitate publica peto, ne pro tota innocentia mea contenti ſitis hoc, quod volo mori. Nec quia videor contendere cum Mathematico, vincere neceſſitates, expugnare fatum, ideo mihi bene credi putetis & vitam. Aliud eſt, facinus non eſſe facturum, aliud mori velle ne facias. Quinimo (ſi qua eſt fides) hoc quod vos conſtantiam putatis, infirmitas eſt: quod ad ſuprema

prema confugio, animum meum novi. Novissima victæ mentis integritas est in mea potestate, brevi non habebō nec mortem. Fidem vestram P. C. ne quid amplius de misera pietate speretis. Qui mori volo ne parricidium admittam, non invenio quemadmodum illud non possim facere victurus. Nam quod ad patrem pertinet, qui me retinet vivere nolentem, non miror, quod adhuc recenti gloriæ nostræ gaudio stupet, & in opera mea totus oculis animoque conversus, parricidam non videt per virum fortem. Hic est animus, quo me quamvis denuntiatum prædictumque servavit: & cum incertis adhuc dubiisque virtutibus præstiterit ut viverem, præstat meritis actisque ne moriar. Nunc ille, quod pietate, quod videor ipse perire reverentia, vocat parricidium suum: & in orbitate, quam facere sibi videtur, non remedium meum, sed suum spectat affectum. Filius qui vult mori ne parricida sit, aliter sibi videtur remunerari non posse, quam ut ipse moriatur. Merito prorsus, merito miserum senem tristes sollicitudines & præscii metus ad Mathematicum & responsa miserunt. Debui vir fortis nunciari, parricida prædici. Sive enim miseræ conjugis prodigiosa fœcunditas tumultuosis pulsibus maritales inquietavit amplexus, sive per anxias noctes dirosque somnos feralibus senex imaginibus agitatus dicitur ad notissimum sacræ artis antistitem, non spes, non avida vota, sed suspiria, metus, & præfagium magni nescio cujus incerti detulisse pallorem: quid aliud hoc esse vultis P. C. quam primam fatalis instinctus necessitatem? De partu uxoris non potuit non interrogare, deinde non credit. Referam nunc P. C. cujus artis, cujus fuisse dicatur auctoritatis, quem putavit adeundum, qui sic timebat. Homo qui, quod certum habeo, plurimis meruerat experimentis, ut ad illum velut ad oracula deorum, plenumque sacro spiritu pectus, hominum sollicitudines metusque confugerent: dicitur inspecta totius ratione cœli, digestis syderibus in numeros, ad publici privatique fati stupuisse conspectum;

spectum; & tanta prosperorum tristiumque congerie magis ipso consultore perterritus, diu non commisisse verbis, quod videbat. Sed, ô virum gravitatis antiquæ, dignumque cui se fatorum arcana nudarent. Cum partus de quo quærebatur, multa præstaret propiora prospera, lætos incipientes annos, non fuit contentus meliora prædicere, sed (quæ certissima est vera proferentium fides) quicquid deprehenderat, protulit in medium, & proclamavit futurum virum fortem, deinde parricidam. Quis unquam P. C. fiducia majore respondit? Cum summum facinus denunciaret, ante se dixit probaturum. Fecerat profecto P. C. interrogando Mathematicum pater rem non educaturi si quid tristius comperisset, nisi hoc primum de fato fuisset ut viverem. Sed nec Mathematici fides circa momentum aliquemve cessavit ordinem: non numerus sefellit, non sexus in partu, non juvena, non robur. Illa quoque quæ velut extrinsecus consentiebant affuere responso, bellum, hostis, acies, ad illam ipsam qua fortiter facere poteramus, ætatem. Pater vero periculi sui denunciatione non territus, arma mihi, pro tristis necessitas, arma ipse circumdedit, & suis ad pugnam manibus aptavit, tanquam Mathematico jam credidisset. Quis miretur quod responsum non contempserit, dum sperabat ut fortiter facerem? Mori me non vult, & jam non superest nisi parricidium. O mors laudanda fortibus, expetenda miseris, non recusanda felicibus, quantum te quæsimus in bello? Tuli enim (deos testor) in aciem, tuli non virium jactationem, non gloriæ cupiditatem, sed ut patriæ præstaret aliquid utilitas mei: ut hunc mihi deploratum spiritum, hoc destinatum damnatumque corpus, publicarum utilitatum usus absumeret. Ibi primum miser didici quam multa nescientes, quam multa faceremus inviti. In medios hostium globos perditus pugnator exilii, cessit acies. Densissima quæque certamina

solus

1 Ut patriæ præstaret aliquid utilitas  
 mei.] Scribe, utilitas mei, hoc est, ut pa-  
 triæ aliquid præstarem me vilem haben-  
 do, periculis objiciendo. Vide Pet. Fa-  
 brum 1. Semestr. 10. ubi eandem vocem  
 aliis pari sensu restituit.

solus invasi, resistere nemo sustinuit. Obviis ictibus membra nudavi, & ad incurrens ubique ferrum vitalia parata circumtuli: vacua circa me tela ceciderunt. Miserum me deceptæ cogitationis eventu, fortiter feci, dum mereor occidi. Recedite gratulantes, abite laudantes, non circumco templa, non reddo vota numinibus: ad parricidium veni. Quem ego paulo ante passus sum miseræ conscientiæ pudorem? Ad patrem arma non retuli. Timui quinimo ne mihi dum revertor, occurreret, ne in oscula mea plenasque adhuc victricibus telis manus incauto rueret amplexu. Quam tunc inter cæteras exclamationes deducentis exercitus vocem, quod circumstantis populi murmur excepi? Magnum felicemque juvenem, si subito moreretur. Adjuvate dii pariter atque homines, dum perire concupisco, dum volo: miseremini, ne hunc ardorem fugientis animæ dilatione laxetis. Proclamo, testor, in novissimo fati stamus abrupto, prope est ut occidat patrem parricida prædictus, cum est mori paratus. Quid me pater adhuc detines? Quid moraris abeuntem? Melius quidem fuerat hunc spiritum aut in ipsa maternorum viscerum sede comprimere, aut ut primum contactu suo cælum terrasque polluerat, festinata morte dimittere. Sane tamen charitas patriæ privatos vicerit metus, & in honorem virtutum scelera nutrita sint: quicquid est propter quod educari me tanti fuit, explicitum peractumque est. Restat una pars fati, ultimum solumque facinus. Frustra me consolaris æquanimitate patientiaque tua. Non idem utriusque nostrum discrimen agitur. Tumori periclitaris, ego patrem invitus occidere. Hoc primum itaque excuso vobis P. C. quod præmium peto satis sit hæctenus viri fortis nomen agnoscere, hucusque auctoritatem sacræ legis attingere, ut illam in advocationem sacræ mortis adducam. Relaturum me putatis illa optionum verba solennia, non capere magnorum precia meritorum solas æquitates: tanta remunerandum benignitate quod fortiter fecit aliquis,  
quanta

quanta sollicitaretis ut faceret? Nemini unquam minus sol-  
 vendo civitas fuit. præstiti post quod mori continuo debe-  
 rem. Sed securi estote de aviditate summæ potestatis: il-  
 lud infinitum, illud immodicum, quod nobis voluerunt  
 licere leges, intra se consumit ille qui meruit. Titulos,  
 imagines, honores, servate victuris: mihi præstare salu-  
 tem patris, innocentiam meam, temporum pudorem.  
 Quæso ne mihi ideo præmium negetis, quia fortassis & hoc  
 debeatis odisse, quod fortiter feci. Extra invidiam est  
 optio, cum id exigam, quod impetrare potuissim etiam an-  
 tequam fortiter facerem. Nam quod obiter optionis reddo  
 rationem, quæso ne quis ideo me parum aut præmio fidere  
 credat, aut caussis, quia utriusque juris miscui preces. Igno-  
 scite ardori perire cupientis, quod pariter imploro quæ  
 singula sufficere potuissent. Fidem quinimmo vestram, si  
 qua adhuc lex est quæ adjuvare possit mori volentem,  
 commodate, conferte. Est utriusque juris & auctoritas,  
 quod in mea morte tribuatis. Præstare caussis ut moriar,  
 præmio ut sepeliar. Sentio P. C. hoc primum ab affectibus  
 publicis petendum ne quis ideo mori me velle non credat,  
 quia potius ad caussas ac verba confugi, quia à vobis malui  
 petere quicquid ab his potui manibus accipere. Merui fa-  
 teor malignas interpretationes, vir fortis ut morerer, à  
 bello reversus arma posui, populi favorem, gaudia civita-  
 tis intravi. Sed sive hoc est sepulturæ suæ magna reveren-  
 tia, pessimæque additæ pectoribus humanis infirmitates,  
 ut esset quod timeret, qui non timet mortem: sive decuit  
 innocentiae amore pereuntem tranquillitas magna per-  
 eundi: ignoscite quæso cunctationi, patientiae, moræ. Si  
 me continuo occidissim, tanquam parricida moriebar. Ne-  
 que est P. C. quod excludi præmium putetis contradic-  
 tione patris. Eximus per magnorum operum reverentiam de  
 necessitate parendi, & aut interim nobis magna venit con-  
 tra nominis hujus potentiam de virtutum favore libertas,  
 aut obsequia peracta demum optione repetemus. Non est  
 quod

quod vos resistentis moveat auctoritas. Neminem invenias mori volentem, qui non habeat aliquem verantem. Ille cui præsto non sunt pignora charitatis, lacrymis tamen audientium, & consolationibus & promptissima semper exhortatione retinetur. Parentibus vero circa liberos unus affectus est, favere vitæ, timere mortem. Non habent patientiam nec justæ orbitatis, & inter supplicia licet pœnasque, omnes tamen illis innocentes, omnes miseri sumus. Ego P. C. communem hanc impatientiam senis accendo pietate, reverentia. Fieri non potest ut se mori debere persuadeat patri filius, propter quem se videtur occidere. Hactenus leges, hactenus merita virtutum: veniamus ad necessitates. Mori volo, mori volo, ita ut reddidi causas. Ita non ex hac destinatione sentitis quicquid dici non potest? Videritis quid nos hucusque protulerit, hinc incipit ratio. Quod volo, fingite unum ex populo turbaque petere jus præmiorum. Non debet hoc vetari, quoties habet causas: non potest, quoties non habet. Scilicet enim vendum est, ne ad hoc inconsulte, ne temere levitas humana profiliat: & credibile est, ut quicquid apud hominem pro vita dici potest, ipsa sibi vita non dixerit. Abite gratulationes, filete blanditiæ, quoties jam putatis noluisse me mori? Primum hoc maximum, quod pro incolumitate hominis natura commenta est, ut periremus inviti: & contra tot adversos casus, patientiæ nobis æquanimirate succurreret. Inde est quod inter luctus & desperationes foeda vivacitate duramus. An vos me moveri non creditis quod juvenis sum? quod modo vitæ voluptates, modo gaudia lucis ingressus sum? Quantopere mihi blanditur, quod publicis ex acie reportatus humeris lætitiâ civitatis implevi? Quoties mehercule hæc vulnera & rorantia hostili cruore arma complexus, animum supra necessitates erigo, supra fatum pono. Sed omnia mihi jam discussa, consumpta sunt, & honesta pereundi ratione victa cesserunt. Quid mihi amplius cum corpore, quod oderunt oculi sui? cum quo

quo quotidie properans anima rixatur? Non sunt mea membra, quæ possim velut hostis alicujus lacerare, confodere. Homini qui semel renunciavit rebus humanis, non redditur vita, sed tempus: & ipsa cupiditas ratioque pereundi, hoc ipso quo vetamur accrescit. Felicior mehercle qui moritur antequam debeat, antequam velit. Pene sero renuntiat vitæ, quisquis sic ad exitum pervenit, ut hoc illum facere nemo miretur. Ei tantum debet mors negari, de quo non sufficit hoc pœnæ genus, ut ipse se potius occidat. Nam quod lex jussit ut moriturus redderet causas, quod insepultum voluit abjici, si sic properasset erumpere, ut non nunciaret hoc prius, non fateretur: fallitur quisquis ideo factum putat, ut teneremur inviti. Illa vero non timet pereundi temeritatem, nec secretum doloris alieni libenter inquirat. Sciebat illos non aliter aufuros proferre causas quos sceleris conscientia, quos majoris cruciatus, metus in suprema compelleret. Igitur ne supplicia prope rato lucrarentur obitu, rursus in pœnam nocentis insepulti corporis revocavit injuria. Lex placida, mitis causas mortis reddi voluit, non æstimari. Possum igitur P. C. publica quadam voce generis humani respondere quærentibus causas mortis interrogatus. At ego difficilius redderem vitæ. Quid juvat ô misera mortalitas animam per tot annos, etiam si natura patiat, per infinita temporum spatia tristissimo corporis retinere complexu? Si cuncta gaudia nostra, si voluptates, & quæcunque ex hac universitate mundi vel sollicitant aspectu, vel blandiuntur usu, diligenter excutias, tota vita hominis unus est dies. Humiles prorsus abjectæque mentes, quas non implent hæc eadem semperque redeuntia: ut qui honestis operatus artibus sciat quis finis bonorum, quæ vera felicitas, nunquam sibi videbitur præmatura morte periturus: & lucis causas ad animum mentemque referentium neminem quotidie vita non fatiat. Relaturum me nunc putatis, quanto plura sint in hac ævi brevitate fugienda: comparaturum gaudiis, prosperis,

speris, metus, calamitates? Illa illa æstimemus propter quæ fatigamus votis deos, propter quæ brevem querimus ætatem. Nempe sunt vanitas, cupido, luxuria, libido. Non pudet propter hæc ferre debilitates, luctus, spatia morborum? & cum liceat evadere, malle pati? Finge tibi velut ipsam proclamare naturam, Receptus es in hoc pulcherrimum mundi rerumque consortium, & per succedentium vices in ordinem mortalitatis natus bona nostra vidisti: admitte posteros, cede venientibus. Nescis te quanto diutius vixeris, tanto magis impatientiam parere? Quantumlibet prorogentur tempora, jungantur ætates, quandoque tamen non potest non exitu perire miseri, qui moritur invitus. Miraris quod suprema mea ipse præcipitem? Nunquid enim non hoc agunt singuli dies? Omnis nos hora per tacitos fallentesque cursus applicat fato; & in hac turpissima perpetuitatis cogitatione districti, per exigua festinantis ævi momenta præmorimur. Faciamus potius de fine remedium, de necessitate solatium: exeamus sponte, consilio, pleni securitatis, gratias agentes. Solus vixit quoad voluit, qui mori mavult. Indulgete quæso sævæ tristisque causæ, indulgete virtutes, ut mori tanquam magno animo velim. Ita non sufficit ad maturandos exitus, quod fortiter feci? Infirmæ prorsus terrenæque mentis est, ut numeretis annos: ego (quæ felicissima vel lassitudo vel fatietas est) virtute consenui. Quid adhuc inter accidentia fragilesque casus ago? Homo receptus in publicas gratulationes, præsentis humilitate decresco. Minores fiant necesse est diuturnitate, quorum initia confirmavere successus: cum jam, nec operibus, nec felicitati possit accedere. Cum fortuna ruere dementia est, & æta. em trahere pereuntem. Nullos ego senes degere turpius puto, quam qui fortissimi fuerunt. Vultis expectem ut putres artus foedet pudenda canities? ut sanguine membra vacuata vix nitantur ad gressus? ut hæc laudatæ manus, nec ad quotidianæ vitæ ministeria sufficiant? Quam miserum, quam de-

D forme

forme est meminisse quod fueris ! referre cicatricum tuarum redundationes , & frigidam præteritorum memoriam ! cum jam fidem membra non habeant , supra sua facta rideri ? Festinato exire de seculo debeo , dum alacre corpus , dum spiritus viget , dum teneor , dum desideror : & hoc volo deberi manibus meis , animo meo . Favete dii pariter atque homines : mortem vir fortis inveni . Est hæc communis mihi cum multis fortasse caussa , sed veniamus ad meam . Si mihi Mathematicus denunciaffet damna membrorum , gravem corporis perpetuumque languorem , ignosceres tanta mala vel incerta fugienti . Plus est quod expavescō , quod timeo . Minatus est mihi manus meas , meos animos : nullumque voluit esse momentum , quo securus intrepidusque requiescerem . Jussus sum vitam per anhelitus metusque consumere . Quis inter hæc spei , quis consolationis est locus ? Mori debeo tanquam nocens , si Mathematicus verum dixit : tanquam miser , si mentitus est . Quid , quod me futurum dixit parricidam ? Ecquem mittamus in experimentum , cui credamus ? Placet post futurorum incertam tractare rationem . quid ad diversas suasiones , & ad loquacissima humanorum pectorum ingenia variaris ? Parricidium dictus sum factururus : si possum posthac vivere , non sum innocens etiam si non fecero . Interrogare me hercle hic libet vos omnes liberi , omnes parentes , quem mihi post hanc denuntiationem assignetis animum . Homo sum , cujus corpus iratum fortasse seculo numen , velut aptissimam facinori videtur elegisse materiam , cui in primis continuo natalibus assignata est virtus pariter & facinus , omnium incredibilium diversorumque pariter capax , omnibus difficultatibus novitatibusque sufficiens , sceleribus miser , & sine morte sua nocens , in quo debeat ipsas quoque odisse virtutes . Nescio quæ me prodigiosa feritas in patrem velut telum aliquod casurumque pondus librat , impingit . Facinus me manet , quod contra fidem est , quod profuturum mihi negatur : & nolim : cujus

non

non tempus, non locus, non caussa prædicatur. An mori debeam, vos æstimabitis: non debui nasci. Sentit pater quanta sit prædicti sceleris immanitas: & ideo tentat efficere, ut mathematicam artem non putetis: ac modo contendit non esse fatum, & cuncta casu fortuitoque decurrere: modo etiam ut providentia regantur, non posse tamen humana scientia deprehendi. Dum utrumque colligo, interim apud gravitatem vestram depono sensisse aliquid patrem etiam cum metuit. Ego Mathematicum probavi dixisse verum: ille credit esse quod dixit venturum. Casus tibi pater hæc diversitas videtur in corpus unum dissentientibus solidata primordiis, ut summo vertice locatus igneus vigor cuncta levia calidi spiritus ardore suspenderet: profundus humor ad ima demersus, unde quotidie superpositi caloris alimenta traherentur, terrenum pondus in medio quanto superne spiritu, tanta penitus inanitate subnixum librata mole consideret, ut seculorum infinita series, per assiduas temporum vices sua lege festinet? Quid hæc fulgentium siderum veneranda facies? quod quædam velut infixæ ac cohærentia perpetua semelque capta sede collucent, alia toto sparsa cælo vagos cursus certis emittuntur erroribus? Ista credis passim fortuitoque disposita? Rogo, quid melius ratio fecisset? Deus hæc, deus fabricator operis universi, ex illa rudi primaque caligine protractum posuit in vultum, digessit in partes. Postquam dederat universitati parem dignamque faciem, spiritum desuper quo pariter animarentur, immisit. Inde est quod quicquid nascitur consociata numini proprietate signatur, & in totam ævi sui brevitatem compositum firmatumque sic accipit futura, quasi vitam. Hæc credo pater terrori primis fuisse mortalibus, mox admirationem consumpta novitate meruisse. Paulatim deinde hoc quod stupemus, animus ausus diligenter attendere, in arcana naturæ sacrum misit ingenium, & ex assiduis observationibus notisque redeuntibus latentium ratione collecta, pervenit ad

causas. Miraris fatum hominis posse prædici? Defectiones siderum laboresque narrantur, nunciatur origo tempestatum, lassitudo ventorum, quod sidus inmodicos solis ardores, quod severas minetur hyemes, quid significant sparsi longius crines, quid ardentius solito jubar, quid excussa flamma sideribus. Non invenio quid possit esse certius veræ artis ingenio, quam dicere quid futurum sit, fieri deinde quod dixerit. Quod si esse artem mathematicam probant natura, ratio, experimenta: pater quoque qui credidit consulendum: superest, ut ostendamus verum dixisse de futuris, quem de præteritis non possumus probare mentitum. Accipite primam certissimæ scientiæ probationem. Homo qui de partu consulebatur, non confudit turbavitque responsum, nec per varias ambages indeprehensibilem sparsit errorem: nihil ita locutus est, ut illud audientium interpretatio traheret dirigeretque quo mallet. Atqui in eo tota ratio fallendi est, non dare consulentibus quod deprecant, sed caligine magnaue promissorum varietate suspensos sic dimittere, ut quicquid casus attulerit, putent esse prædictum. An scilicet hæc fuerit ratio fingendi, quod dicebat usitata, communia, quæ futura pater facile crederet, libenter audiret? Fortiter, inquit, faciet filius tuus. Rogo, ubi magis desinit, qui mentitur? Sed quibus ille, dii deæque, signis, quibus impletus est notis, qui de parricida dissimulare non potuit, cum quæreret pater? Artem tantum mirari me pater putas? Ego miror animum, stupeo constantiam. Erit, inquit, vir fortis, & parricida. Rogo, quæ ratio fallendi est, ea dicere propter quæ nec prioribus debeat credi? In parricidio quod prospiciebat Mathematicus, hæc sola ratio fuit mendacii, ne prædiceretur. Fero tamen ut quis in aliis consultationibus decipi possit aut errare: de futuro parricida non magis Mathematicus potest, quam pater interrogare. Omnes sicuti apud sacræ artis antistites satis constat animæ proprietates, & futuras mentium corporumque formas, ex illorum siderum qualitate, quibus

quibus in ortu suo cuncta gignuntur, accipiunt. Aliquis vagi numinis errore perstrictus est, vitam tranfiget ille discursibus. Placida conceptum stella signavit, erit modesta lenitate conspicuus. ardens nascentis horam sidus accendit, viribus pariter moribusque flagrabit. Languidi & jam vergentis in proclive mundi, hebescentibus tardior membris, similis senectæ juvena pigrescit. Jam si cui principalium deorum fulgor illuxerit, in populi consurget imperium. Credo mehercle in illum natalem meum monstri diem, iratorum numinum conspirasse violentiam, sedemque prodigiosi spiritus collato pariter igne pressisse. Si verum est, post vetusta secula, & innumerabiles annos reddi rursus aliis corporibus animas, fortassis in me renatus sit aliquis ex illis, quorum scelere violatus dies mundum subito mutavit, quos per maria terrasque fugientes, furiales faces, & ultricum dearum terror agitavit. Necessesse est ut majores notas ventura promittant, quæ non temere nascuntur. Sic futuras tempestates, pelagi fragor, & conscium nemorum murmur enunciat: sic periturorum fata populorum ardentes coelo faces, & crinita siderum flamma præcurrit. Prædicebar bello, monstrabar armis, agebat ante se ventura feritas publicas calamitates, & omnium malorum consummatione parricida ponebar. At nunc ista putet aliquis fortuito non arte sentiri. possit fortasse casu evenire quod futurum sit, non potest casu fieri quod prædictum est. Ecquando unquam pater explicuit manifestius ullius fati necessitatem totus ordo responsi? Vir, inquit, nascetur: evenit. Educabitur, quamvis parricidium prædictum sit: accidit. Perveniet ad juventæ robur: adolevi. Viribus erit conspicuus & minis. Aderunt bella: venerunt. Ibit in aciem te volente, missusque fortititer faciet: feci. Erit parricida: si vixero. Si pater, tam secretæ profundæque artis ratio reddenda est, nonne habere tibi grande confortium prædicti videtur ipsa diversitas? Virum fortem dixit, & parricidam. Vicina sunt hæc, etiam ut dissimi-

lia: paria viribus, etiam ut mente dissentiant. Quid enim me aliud notabilem fecit in bello, quam quod non parco cædibus, cruore non satior exultans super stratorum corporum strages, palpitantibus adhuc cadaveribus alacer insisto? Virtutis sunt ista cum hostis contigit. Pax est quæ nos deprehendit: & cum iusta grassandi materia consumpta est, in facinus necesse est ociosus ardor erumpat. Ecce jam reipublicæ præbita est quies, mihi tamen plurimum est cum gladio meo. totis diebus tracto ferrum, ad arma respicio, tela mea laudo, admiror, alloquor. Crede pater, & parricidium tam facile est, quam fortiter facere, cum utrumque de fato est. Sed quousque ratione colligam, quod exitu jam probatum est? quod nullis Mathematicus dixit ambagibus? nullis dissimulari artibus potest? Partem responsi futuram in alio opere jam vidisti, & quod præcipue torquet animum, fides sceleris virtus fuit. Explicata est auctoritas responsi, cum de duobus prædictis unum factum est. Nec possis de veritate dubitare, quoties cum incertis experimenta consentiunt. In responso cui cuncta cesserunt fieri non potest ut hoc solum falsum sit, quod novissimum est. Non potest, inquit, fieri parricidium. Vis mirer pater, si non creditur futurum, quod etiam cum factum est, vix creditur? Falleris si adversus prædictas necessitates sufficere credis quod ego bonus filius sum, quod tu optimus pater. Tu non mereris scire, credo ego utique nolle me scire. Quid est ergo fatum, nisi quod fit, & non habet causas? Quemadmodum ergo, inquit, istud vitari potest, si fieri necesse est? Scilicet hac sola ratione, ut mors inter facinus hominemque ponatur. Vincitur pater, fatum si resistas: vincit, si contempseris. Ago quinimmo gratias hoc solo nomine crudelissimis fati, quod maximum facinus non in prima ævi mei parte posuerunt, quod præmissæ sunt ante virtutes, magnorumque operum prior ordo defluxit. Potest puto caveri parricidium, quod & prædicatur, & novissimum est. Fingamus pater, Mathematicum de  
hac

hac sola vitæ meæ parte mentitum: quid tanti est ut credam ista, & vivam? Occidi pater non potest. Sed quid refert si difficultas ista non est salva animo meo? Excedit omnem calamitatem, innocentiae suæ non credere, diebus ac noctibus timere, suspectum habere animum suum, calumniari manus, inculcare visus, & parricidalem agere cogitationem. Major mihi ratio moriendi est, si parricidium fieri non potest, & ego me credo facturum. Quem tu mihi pater imperas laborem? quam asperam exigis patientiam? Horreo oscula tua, ne seniles artus nimium gravis amplexus elidat. Non sustineo eosdem expetere convictus, ne quos porrexerim cibos, venena fiant. Timeo ejusdem peregrinationis adire comitatum. Omne fugio secretum, ne quid fortuna, ne quid afferat casus. Quousque timebitur animus? Mors mihi præstare potest ne parricidium faciam, mors ut videar nec fuisse facturum. Sed me infelicem, quam multa sunt quæ timere debeam etiam contra animum meum? Unde scio an expulsus me repente sensibus meis, aliqua magni discriminis imago raptura sit? Prosilibo fortasse tanquam sequar classici vocantis instinctum, tanquam me ruentis patriæ fragor, & vociferatio captæ civitatis exciverint. Me sane interdum custodire possum, sed unde scio quid afferat nox, casus, error? Mathematicus hoc non futurum dixit ut vellem, sed ut occiderem. Tu quoque pater, quanto graviores passurus es ex ipsa dissimulatione cruciatus? Felicius profus est, palam occidisse quem timeas. Cum bene in oculis meis amplexibusque requiescas, subeat necesse est tacitas cogitationes prædicti periculi metus: & licet componatur ad fortem superbamque constantiam, naturalis tamen hominis infirmitas potest tam percussorem timere, quam mortem. Explica nos pater, tam misero tristisque complexu, & longissimas solitudines brevi recide patientia. Minus indignum est ut moriar, si innocens futurus sum, quam ut vivam si parricida. Denuncio tibi pater & de suprema necessitate confiteor. Jam non sunt meæ po-

testatis hæ manus: non regere dexteram non retinere sufficio. Venit ille nescio quis ardor, non sentio, non intuentur oculi. Tunc omnia incipio scire, cum gesta sunt. Quid? tu me lacerorum viriumque beneficio stravisse nuper hostes putas? Quantum dicuntur narrasse captivi? nescio quem in me monstrofi vultus horruere conspectum. non tela jaciebam, non jaculabar ictus. furialibus miser facibus ardebam, & pectus istud non lorica, non ferrum, sed diris serpentum clauserat nexus. Non fuit illud pugna, non acies. in bello parricida vincebam: excefferunt opera mea humanarum virium mediocritatem. quicquid factum est, rabies, insania fuit. Prædico, protestor, non ego parricidium faciam, non ego fortiter feci. Quod si ulla ratione casuve effici potest, ut prædicta non fiant, fidem vestram P. C. ut mihi potius innocentia, quam fato debeatur: ego dicar expugnasse constitutionem, fregisse vincula necessitatis: mea pietas, mea laudetur integritas. Dii non sinant, ut inter me responsumque decernat exitus. Mathematicum vincere malo, quam reprehendere. Quid nunc agam P. C. quemadmodum me vir fortis ad preces, quemadmodum parricida componam? Dicam, miseremini? dicam, succurrite? Sic rogari contra mortem solet. Novo mihi inauditoque opus est ambitu malorum. Nisi morior, periclitor. Ideo videor causas reddidisse, ut contradiceret Pater: & si bene novi malignas interpretationes, non exitum captasse dicar, sed excusationem. Explicare per fidem miseri pudoris æstum, nunquam videbitur mori voluisse parricida, si vixerit. Ad tua nunc genua porrigo, optime pater, has ad scelus tantum fortes manus. Per ego, si fas est, quicquid feci, per hanc ipsam mei charitatem, qua me nondum timere coepisti, miserere, Filium pietate pereuntem ne velis exitum facere parricidæ. Præsta mihi patientiam, qua me modo bello credidisti. Finge nos in ipso prosperi Martis cecidisse complexu: confectumque magnis vulneribus cadaver efferri. Relinquo tibi pro me omnes paren-

paren-

parentes : hunc quo nos retinere voluiffes, in fuprema mea transfer affectum : tuis manibus compone corpus, extrue rogos, funeri iufta perfolve. Deinde cum jam noviffimis ofculis, fupremoque difcedens fatiatus fueris amplexu, tunc te fas eft fublatis ad cœlum manibus proclamare, Mathematicæ, mentitus es. Reddidimus cauffas, peregrinus preces. reliqua vos manus, vos adjuvate cives, non ut liceat mihi mori. licet iftud etiam ut negetis. Vir fortis commendo vobis exitum meum, fi non continuo letale vulnus impreffero : fi non cum fanguine totam animam properans ictus egefferit, adjuvate dexteram, deprimate telum, & ante omnia detinete patrem. Nefcio quam longe manum fparfurus fit fugientis animæ dolor, quo cadat extractus mucro visceribus, in quem fe collabentis corporis ruina præcipitet. Vultis fcire quantum debeam timere victurus? Metuo ne patrem, dum morior, occidam.

## DECLAMATIO V.

## ÆGER REDEMPTUS.

## ARGUMENTUM.

*Liberi parentes in egeftate aut alant, aut vinciantur. Quidam duos filios habebat, frugi, & luxuriosum. Peregre profecti funt, capti à piratis. luxuriosus languere cœpit. Ambo de redemptione fcripferunt. Pater univverfis bonis in unum redactis profectus eft. Dixerunt illi prædones, non attuliffe illum nifi unius pretium, & eligeret utrum vellet. Ægrum redemit. Qui dum revertitur, mortuus eft. Alter ruptis vinculis fugit. Alimenta pofcit pater, contradicit filius.*

## PRO PATRE CONTRA FILIUM.

QUAMVIS, iudices, in tanta malorum continuatio-  
ne jam poteram nihil ex accidentium meorum novitate mirari, nullumque mihi reliquerint impatientiæ genus adverfa, quæ de folatiis remediisque creverunt : confiteor tamen hoc folum me profpicere nullo metu, nulla trifcium recordatione potuiſſe, ut poſt piratas, orbitatem, famem, hinc quoque calamitatibus noſtris pondus accederet, quod